

Bijlage

Actiepunten Nationaal Actieplan Mensenrechten	Bijbehorende adviezen Jaarrapportage 2013 College voor de Rechten van de Mens	Stand van Zaken
ALGEMEEN NATIONAAL MENSENRECHTENBELEID EN INFRASTRUCTUUR (Hoofdstuk 1 t/m 3)		
Dialogoog met het maatschappelijk middenveld		
Het totstandkomingproces en de resultaten zullen in een bijeenkomst met <i>stakeholders</i> worden geëvalueerd op het ministerie van BZK in het eerste kwartaal van 2014.	<i>Nationale implementatie en infrastructuur – Nationaal Actieplan Mensenrechten</i> 1. Zorg bij de evaluatie van de totstandkoming en bij de uitvoering van het Nationaal Actieplan Mensenrechten voor een effectieve dialoog met het maatschappelijk middenveld. En benoem processtappen om te verzekeren dat de rechten van de mens een rol spelen op alle beleidsterreinen.	Zie: rapportage, p. 1.
Het kabinet moedigt ngo's en andere organisaties aan het Breed Mensenrechten Overleg Binnenland nader inhoud te geven en toont zich bereid daaraan inhoudelijk bij te dragen.		Zie: rapportage, p. 1.
De Minister van BZK informeert de Tweede Kamer eind 2014 en mogelijk ook tussentijds over de implementatie van het Actieplan.		Aan voldaan met onderhavige rapportage.
Caribisch Nederland		
	<i>Caribisch Nederland – Gelijkheidsbeginsel op Caribisch Nederland</i> 48. Maak inzichtelijk of en op welke wijze bij de afweging voor het invoeren, aanpassen of handhaven van wet- en regelgeving in Caribisch Nederland toetsing aan het gelijkheidsbeginsel van artikel 1 Grondwet heeft plaatsgevonden.	Zie: rapportage, p. 1.

	<p><i>Caribisch Nederland – Strafrechtelijke onderwerpen</i></p> <p>49. Ten aanzien van strafrecht en penitentiair recht:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Investeer in alternatieven voor de vrijheidsstraf. b. Verhoog de inzet voor forensische zorg. c. Voer TBS-regelgeving en de mogelijkheid een PIJ-maatregel op te leggen in. d. Garandeer in heel Caribisch Nederland het recht op toegang tot een advocaat voor verdachten en gedetineerden. e. Garandeer het recht op respect voor familieleden van verdachten en gedetineerden. 	Zie: rapportage, p. 2-3.
Grondwetswijzigingen		
<p>Het advies tot herziening van artikel 13 van de Grondwet, het brief-, telefoon- en telegraafgeheim, is overgenomen. De voorgestelde wijziging van de Grondwet zorgt ervoor dat artikel 13 geen dode letter wordt, maar – in aanvulling op mensenrechtenverdragen – daadwerkelijk constitutionele bescherming blijft bieden aan het privé karakter van communicatie. Het wetsvoorstel wordt ingediend in de eerste helft van 2014.</p>		<p>Het wetsvoorstel is ingediend op 22 juli 2014 (<i>Kamerstukken II</i>, 2013/14, 33 989). Indien aangenomen zal het nieuwe artikel 13 Grondwet komen te luiden:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn brief- en telecommunicatiegeheim. 2. Beperking van dit recht is mogelijk in de gevallen bij de wet bepaald met machtiging van de rechter of, in het belang van de nationale veiligheid, door of met machtiging van hen die daartoe bij de wet zijn aangewezen.

<p>Het kabinet bereidt een voorstel voor tot wijziging van de Grondwet, mede ter uitvoering van een daartoe strekkende motie uit de Eerste Kamer, om het recht op een eerlijk proces voor een onafhankelijke en onpartijdige rechter in de Grondwet te verankeren. De Minister van BZK brengt het voorstel daartoe in (internet)consultatie in voorjaar 2014.¹</p>		<p>Het voorstel om het recht op een eerlijk proces voor een onafhankelijke en onpartijdige rechter op te nemen in de Grondwet is op 25 augustus 2014 in (internet)consultatie gegaan. Naar verwachting zal het voorstel rond de zomer van 2015 ingediend kunnen worden bij de Tweede Kamer.</p>
---	--	---

¹ Zie *Kamerstukken I* 2012/13, 31 570, nrs. G en H.

Rechtspleging en Rechtsmiddelen		
	<p><i>Rechtspleging en rechtsmiddelen – Snelle afdoening strafzaken zonder tussenkomst van de rechter (ZSM)</i></p> <p>5. Evalueer tijdig of de rolwisseling van de officier van justitie tijdens de ZSM-werkwijze in overeenstemming is met het recht op toegang tot een onafhankelijke en onpartijdige rechter.</p> <p>6. Verzekert dat de officier van justitie verdachten onmiddellijk en volledig informeert over de gevolgen van de aanvaarding van een strafbeschikking en over de mogelijkheden verzet aan te tekenen.</p> <p>7. Verzekert het recht op een effectieve verdediging in de ZSM-procedure:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Informeer de verdachte volledig over het recht op rechtsbijstand. b. Zorg dat faciliteiten beschikbaar zijn op alle ZSM-locaties zodat de aangehouden verdachte vertrouwelijk met een advocaat kan spreken. c. Verzekert dat de verdachte en diens advocaat daarbij toegang hebben tot alle relevante informatie uit het dossier. d. Geef specifieke aandacht aan de belangen van minderjarige verdachten en volwassenen met een verstandelijke beperking. 	<p>Zie: rapportage, p. 3-4.</p>
Internationale verdragen en protocollen		
<p>De voorstellen voor de Goedkeuringswet en de Uitvoeringswet voor de ratificatie van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap worden nog in 2013 voor advies aan de Raad van State gestuurd, waarna deze ter behandeling aan de Tweede Kamer worden aangeboden.</p>		<p>Beide voorstellen zijn aan de Tweede Kamer aangeboden en de Tweede Kamer heeft verslag gedaan van haar bevindingen op 3 oktober 2014 (<i>Kamerstukken II</i> 2014/15, 33 992 (R2034), nr. 5. In het najaar van 2014 of begin 2015 zal naar verwachting openbare behandeling in de Tweede Kamer plaatsvinden.</p>

Het kabinet zal zijn standpunt bepalen ten aanzien van toetreding tot het Facultatief Protocol bij het Verdrag voor de rechten van personen met een handicap na indiening van voormelde wetsvoorstellen, alsook zijn standpunt bepalen ten aanzien van toetreding tot het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.		Beide standpunten zijn nog in overweging.
Het kabinet doet onderzoek naar de gevolgen van ratificatie van het Facultatief Protocol bij het IVESCR.		Op 5 september 2014 zond de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het onderzoeksrapport naar de Tweede Kamer van het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM), getiteld "De juridische gevolgen van ratificatie door Nederland van het Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten" (<i>Kamerstukken II</i> 2013/14, 33 826, nr. 4). Inmiddels beraadt het kabinet zich nog over het ratificeren van het Facultatief Protocol bij het IVESCR, alsmede over het Facultatieve Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en het Derde Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind.
Ter waarborging van de naleving van sociaaleconomische rechten in beleid en wetgeving wordt in 2014 een checklist ten aanzien van deze mensenrechten ontwikkeld.		Deze ontwikkeling van de Leidraad Economische, Sociale en Culturele (ESC-)rechten is in de afrondende fase en zal naar verwachting voor het einde van het jaar verspreid worden onder relevante actoren.

Ter waarborging van de naleving van het EU-Grondrechtenhandvest wordt in het eerste kwartaal van 2014 een Handreiking opgesteld over de toepassingsvoorwaarden ervan.		In maart 2014 zijn richtsnoeren vastgesteld ter bevordering van de nationale toepassing van het EU-Grondrechtenhandvest. Zij geven een systematisch overzicht van de meerwaarde van het Handvest t.o.v. andere mensenrechtenstandaarden (bijvoorbeeld het EVRM) en geven aan wanneer lidstaten Unierecht "ten uitvoer brengen". De richtsnoeren zijn opgenomen in het IAK en ook beschikbaar via de website van het Expertisecentrum Europees Recht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. ²
De komende jaren zal het Interdepartementaal Overleg Mensenrechten worden voortgezet en zal er nader invulling aan worden gegeven. Een (nieuw) onderwerp dat daarin aan bod zal komen is de implementatie van onderhavig Actieplan.		Het Interdepartementaal Overleg Mensenrechten is voortgezet. In mei 2014 is er een vertegenwoordiger van het College voor de Rechten van de Mens uitgenodigd om voorafgaand aan dit ambtelijk overleg met de leden van gedachten te wisselen over de onderlinge betrekkingen en samenwerking.
Indiening van het wetsvoorstel ter implementatie van de EU-richtlijn inzake onder meer de toegang tot een advocaat in strafzaken en het wetsvoorstel tot inbedding van het recht op rechtsbijstand in het Wetboek van Strafvordering is voorzien voor 2014.		Op 13 februari 2014 zijn de twee wetsvoorstellen over het recht van verdachten op bijstand van een raadsman voorafgaand aan en tijdens het politieverhoor naar enkele adviesinstanties gestuurd. Ook is een algemene maatregel van bestuur (amvb) over de rol van de raadsman bij het politieverhoor in consultatie gegaan. De wetsvoorstellen zijn voor advies voorgelegd aan de Afdeling Advisering van de Raad van State.

² <http://www.minbuza.nl/ecer/bijlagen/icer/handleidingen/2014/icer-handleiding-nationale-toetsing-eu-handvest-grondrechten.html>

Mede ten behoeve van het Actieplan en het Interdepartementaal Overleg [Mensenrechten] is een overzicht opgesteld van alle internationale aanbevelingen aan Nederland en de wijze van nakoming daarvan. De uitwerking ervan wordt gefinaliseerd begin 2014.		De uitwerking van het overzicht heeft door verschillende factoren enige vertraging opgelopen. Tijdens het AO Mensenrechten van 10 april jl. is door verschillende fracties gevraagd om het overzicht na voltooiing openbaar te maken. De verwachting is dat het overzicht begin 2015 aan de Kamer gezonden kan worden.
In 2014 zal Nederland op vrijwillige basis een tussentijdse rapportage over de UPR-aanbevelingen aanbieden aan de VN. De Tweede Kamer wordt daarvan op de hoogte gehouden.		Een afschrift van de vrijwillige tussentijdse rapportage over de UPR-aanbevelingen van 2012 is op 2 december 2014 aan de Kamer gezonden.
Mensenrechten op lokaal niveau		
In overleg met het Netwerk Mensenrechten Lokaal beziet het ministerie van BZK hoe voortzetting van het Netwerk en de ondersteuning daarvan te realiseren valt om de impact en coherentie van diens werkzaamheden te vergroten.	<p><i>Nationale implementatie en infrastructuur – Mensenrechten in gemeenten nog onvoldoende gewaarborgd / Veranderende verhouding tussen burger en overheid</i></p> <p>2. Bewaak de naleving van mensenrechten door gemeenten. Maak gemeenten bewust van de gevolgen van mensenrechten voor de verschillende onderdelen van gemeentelijk beleid.</p>	Zie: rapportage, p. 4.

	<p><i>Privacy – Privacy en de decentralisatie van taken naar gemeenten in het sociale domein</i></p> <p>22. Kom tot een overkoepelende en onderbouwde visie op de verwerking van persoonsgegevens in het kader van het totale terrein dat de conceptvoorstellen Jeugdwet, Wmo 2015, Participatiewet en Langdurige Intensieve Zorg bestrijken. Transparantie over de verwerking van persoonsgegevens moet hierbij een centraal uitgangspunt vormen.</p> <p>a. Zorg dat de wetsvoorstellen voldoende specificeren over welke gegevens instanties mogen beschikken voor welke taak en welke gegevens ze daarbij aan elkaar moeten verstrekken.</p> <p>b. Garandeer dat de wetten die de toekomstige taken en bevoegdheden van de gemeenten regelen waarborgen bevatten om te verzekeren dat de toestemming tot verwerking van persoonsgegevens ondubbelzinnig en vrijwillig is, in overeenstemming met de Wet bescherming persoonsgegevens.</p>	Zie: rapportage, p. 4-5.
--	--	--------------------------

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen		
<p>De minister van BZ en de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking beogen eind 2013 een Nationaal Actieplan Mensenrechten en Bedrijfsleven naar buiten te brengen.³</p>	<p><i>Bedrijven en Mensenrechten – Mensenrechten van werknemers in Nederland</i></p> <p>34. Maak bedrijven bewust van de VN Richtlijnen over bedrijven en mensenrechten (UN Guiding Principles on Business and Human Rights), ook voor activiteiten binnen Nederland. Vertaal de VN Richtlijnen in het Nederlands.</p> <p>35. Verzekert dat de inspectiediensten zijn toegerust om klachten over inbreuken op mensenrechten door bedrijven te onderzoeken en zo nodig maatregelen te treffen.</p> <p><i>Bedrijfsleven en mensenrechten – Overheid stelt onduidelijke voorwaarden aan bedrijven</i></p> <p>36. Maak de voorwaarden voor maatschappelijk verantwoord ondernemen inzichtelijker en meer een eenheid. Zodat voor bedrijven duidelijk is hoe en wanneer toetsing plaatsvindt.</p>	<p>Zie: rapportage, p. 5-6.</p>
	<p><i>Huwelijk en privé- en gezinsleven – Aandacht voor mensenrechten nodig bij aardbevingen Groningen</i></p> <p>27. Neem de rechten van de mens, in het bijzonder het recht op bescherming van het privé- en gezinsleven, in acht bij de besluitvorming omtrent gaswinning en de afwikkeling van reeds ontstane schade.</p>	<p>Zie: rapportage, p. 6-7.</p>

³ Vgl. Jaarrapportage College voor de Rechten van de Mens, p. 24.

Kennis en bewustwording		
Informatie over mensenrechten binnen Nederland op de website www.rijksoverheid.nl wordt meer inzichtelijk gemaakt.		Op www.rijksoverheid.nl is er nu een aparte pagina beschikbaar over het onderwerp "mensenrechten in Nederland". Deze is te vinden op http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mensenrechten/mensenrechten-nederland .
De subsidieverstrekking van het ministerie van BZK voor de website www.nederlandrechtsstaat.nl wordt ook voor de jaren 2014-2015 toegekend.		Geen nieuwe informatie beschikbaar.
NON-DISCRIMINATIE EN GELIJKE BEHANDELING (Hoofdstuk 4.1)		
Non-discriminatie		
In de voortgangsbrief van 2013 wordt onder meer aandacht besteed aan de aard en omvang van discriminatie, maatregelen ter versterking van de lokale aanpak van discriminatie, de stand van zaken wat betreft de verbetering van de registratie van meldingen en aangiftes en het vergroten van de meldings- en aangiftebereidheid.		De volgende Voortgangsbrief Discriminatie zal naar verwachting in december 2014 aan de Kamer gestuurd worden.
Voor het vergroten van de aangiftebereidheid bij slachtoffers van discriminatie op basis van seksuele geaardheid wordt eind 2013 en begin 2014 een voorlichtingscampagne gevoerd.		Voor het vergroten van de aangiftebereidheid onder deze groep is eind 2013 een campagne gestart. Het doel hiervan is de bewustwording te vergroten zodat altijd aangifte wordt gedaan. De campagne loopt gedurende zes maanden en bestaat onder andere uit een banner op de homepage van gay.nl en advertenties in geschreven media zoals de Gaykrant, Gay & Night en Zij aan Zij.
BZK en SZW bezien of in 2014 ook een campagne kan worden ingezet om de meldingsbereidheid bij antidiscriminatievoorzieningen en de bewustwording te vergroten.		Zie: rapportage, p. 7.

Het kabinet voert gesprekken met de gemeenten om te bezien welke mogelijkheden er zijn voor het opstellen van een antidiscriminatiebeleid in de eigen gemeente en hoe de bekendheid van de antidiscriminatievoorzieningen kan worden vergroot.		Zie: rapportage, p. 7.
Discriminatie op de arbeidsmarkt		
Naar aanleiding van het advies van de SER, dat begin 2014 wordt verwacht, beziet het ministerie van SZW of en zo ja, welke vervolgacties nodig zijn op het gebied van arbeidsmarktdiscriminatie.		Op 16 mei 2014 heeft het kabinet het actieplan arbeidsmarktdiscriminatie, inclusief een reactie op het SER advies 'Discriminatie werkt niet!' aan de TK gestuurd (<i>Kamerstukken II</i> 2013/14, 29 544, nr. 523). Daarin beschrijft het kabinet de acties die worden ondernomen voor de aanpak van arbeidsmarktdiscriminatie.
Vrouwenemancipatie		
In de Emancipatiebrief 2013-2016 van 10 mei 2013 is het beleid van de overheid voor vrouwenemancipatie voor de komende jaren uitgewerkt (<i>Kamerstukken II</i> 2012/13, 30 420). Hoofdpunten daarin zijn een inzet op het vergroten van de arbeidsparticipatie zodat meer vrouwen economisch zelfstandig worden en het verbeteren van de veiligheid van vrouwen en meisjes. Daarnaast wordt beleid ontwikkeld op het terrein van gezondheid, media en de positie van meisjes en jongens in het onderwijs.	<p><i>Non-discriminatie - Discriminatie op grond van geslacht</i></p> <p>4. Tref concrete maatregelen om gelijke beloning van mannen en vrouwen te verzekeren door:</p> <p>a. Een rapportageverplichting in te voeren voor bedrijven over beloning;</p> <p>b. De Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) te verzoeken om (steekproefsgewijs) de medewerking van bedrijven aan transparantie van beloningssystemen en bestaande beloningsverschillen te onderzoeken.</p>	<p>De 6e periodieke rapportage voor het VN-Vrouwencomité (CEDAW) en het Beijing review rapport van Nederland zijn op 28 oktober 2014 door de minister van OCW aangeboden worden aan de Kamer (<i>Kamerstukken II</i> 2014/15, 30 420, nr. 210). Deze brieven geven beeld van de stand van zaken.</p> <p>Voor de specifieke reactie op het CRM-advies, zie: rapportage, p. 8.</p>

LHBT-rechten		
Het wetsvoorstel erkenning genderidentiteit (V&J) is ingediend bij de Tweede Kamer. Dit voorstel zal de sterilisatie-eis met betrekking tot officiële geslachtsregistratie uit de wet schrappen. De Tweede Kamer heeft het voorstel in april 2013 aanvaard. Het voorstel ligt nu in de Eerste Kamer.		Het wetsvoorstel is op 17 december 2013 door de Eerste Kamer aanvaard. Met deze wet is de sterilisatie-eis met betrekking tot officiële geslachtsregistratie geschrapt. Per 1 juli 2014 is de wijziging in werking getreden.
	<p><i>Huwelijk en privé- en gezinsleven – Vooruitgang maar ook knelpunten in rechten van transgenders</i></p> <p>25. Zorg voor een transparante regeling van de deskundigenverklaring over de wens van transgenders tot geslachtswijziging. Neem daarbij het zelfbeschikkingsrecht van de transgender als uitgangspunt.</p> <p>26. Onderzoek welke maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat het geboortegeslacht van transgender kinderen wordt onthuld.</p>	Zie: rapportage, p. 8-9.
Het wetsvoorstel lesbisch ouderschap (V&J) is op 19 november 2013 aanvaard door de Eerste Kamer. De wet regelt dat de vrouwelijke partner van de moeder, de zogenoemde duomoeder, vanaf 1 april 2014 de juridische ouder van een kind kan worden zonder dat daarvoor een gerechtelijke procedure nodig is.		Op 1 april 2014 is het wetsvoorstel lesbisch ouderschap in werking getreden. Vanaf die datum kan de vrouwelijke partner van de moeder, de zogenoemde duomoeder, juridisch ouder van een kind worden zonder dat daarvoor een gerechtelijke procedure nodig is.
Het kabinet is aan het bezien of, en zo ja op welke wijze, het verbod op discriminatie op grond van genderidentiteit en genderexpressie in de Awgb wordt opgenomen.	<p><i>Non-discriminatie – Opname genderidentiteit en genderexpressie in de Awgb</i></p> <p>3. Ga over tot spoedige actie om genderidentiteit en genderexpressie als gronden op te nemen in de AWGB.</p>	De mogelijkheden tot opname van genderidentiteit en genderexpressie in de Awgb worden momenteel door BZK en OCW verkend.

De minister van OCW gaat verkennen of, en zo ja welke maatschappelijke knelpunten zich voordoen op het terrein van de rechten van intersekse om daar eventuele consequenties aan te verbinden.		Op 18 juni 2014 heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau het verkennend onderzoek "Leven met intersekse/DSD" aan de minister van OCW gepresenteerd. De reactie op dit rapport zal worden behandeld in de voor 2014 aangekondigde midterm review, waarin de Kamer zal worden geïnformeerd over de voortgang van het lopend emancipatiebeleid.
Kinderrechten		
Ook de komende jaren vindt in de Ridderzaal de uitreiking plaats van de internationale Kindervredesprijs van de stichting Kidsrights.		Staatssecretaris Martin van Rijn is binnen het kabinet de eerstverantwoordelijk bewindspersoon voor het dossier Kinderrechten. In de Ridderzaal in Den Haag fungeert hij namens het kabinet als gastheer bij de uitreiking van de internationale Kindervredesprijs van de stichting Kidsrights. De Kindervredesprijs wordt elk jaar uitgereikt door een voormalige winnaar van de Nobel Vredesprijs aan een kind dat zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt voor de Kinderrechten. De Kindervredesprijs 2014 is op 18 november door bisschop Desmond Tutu uitgereikt aan Neha Gupta. Voorgaande winnaars waren onder andere Nkosi Johnson en Malala Yousafszai.

Op de internationale dag voor de rechten van het kind op 20 november wordt in veel gemeenten in Nederland aandacht geschonken aan de rechten van kinderen, zoals in het Kinderrechtenhuis in Leiden.		Voor de viering van het 25 jarig bestaan van het VN-Kinderrechtenverdrag (CRC) hebben VWS en BZ financiële ondersteuning gegeven aan Unicef, de Gemeente Leiden en de Universiteit Leiden om een kinderrechtenweek te organiseren. Op 20 november vond in dit kader de kinderrechtentop plaats, waar de staatssecretaris Van Rijn in bijzijn van hare Koninklijke hoogheid prinses Beatrix bij de opening alle aanwezigen heeft oproepen om actief deel te nemen aan de inhoudelijke discussies die in de middag gepland zijn. De ronde tafeldiscussies richten zich op verschillende aspecten van het kinderrechtenverdrag, waaronder o.a. de positie van LHBTI-kinderen, kindermishandeling en asielzoekerskinderen.
De minister van BZK neemt de kinderrechtensituatie [in het Caribische gedeelte van het Koninkrijk] mee in het traject naar de volgende Koninkrijksconferentie in maart 2014, waar dit wordt geagendeerd.		De Koninkrijksconferentie heeft een Taskforce ingesteld die de taak gekregen heeft de samenwerking in het Koninkrijk t.a.v. kinderrechten te bevorderen. De eerste aanzet van het door de Taskforce opgestelde actieplan Kinderrechten in het Koninkrijk is op 20 november aan de Kamer gestuurd (<i>Kamerstukken II</i> 2014/15, 31 839, nr. 425). Tijdens de Caribisch Nederland Week van juni 2014 is tevens een Taskforce Kinderrechten en Huiselijk Geweld Caribisch Nederland ingesteld.
Rechten van mensen met een beperking		
	<p><i>Arbeid en sociale zekerheid – Toegang tot arbeid</i></p> <p>37. Monitor de bedoelde en onbedoelde effecten van de Participatiewet en de Quotumwet na inwerkingtreding.</p>	Zie: rapportage, p. 9.

	<p><i>Onderwijs en mensenrechteneducatie – studeren met een beperking</i></p> <p>42. Bied gerichte voorlichting aan het mbo over de rechten en plichten die voortvloeien uit het recht op gelijke behandeling van leerlingen met een beperking en passend onderwijs. Onderzoek of zich vergelijkbare problemen voordoen bij andere onderwijsinstellingen.</p>	Zie: rapportage, p. 9.
INFORMATIESAMENLEVING (Hoofdstuk 4.2)		
Privacy en bescherming van persoonsgegevens		
Het kabinet stuurt driemaandelijke rapportages naar de Kamers over de voortgang van de onderhandelingen rondom de Algemene Verordening Gegevensbescherming en de herziening van het Dataprotectieverdrag.		De meest recente rapportage is op 3 november jl. naar beide Kamers gestuurd (<i>Kamerstukken I</i> 2014/15, 33 169, V).
	<p><i>Privacy – Privacy en de bescherming van de nationale veiligheid</i></p> <p>18. Voorzie bij een inbreuk op het telecommunicatiegeheim in alle gevallen in voorafgaande rechterlijke toetsing.</p> <p>19. Versterk het onafhankelijk toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten door de CTIVD, door de oordelen van deze commissie juridisch bindend te maken en bij grootschalige dataonderschepping te voorzien in voorafgaande of versnelde rechtmatigheidscontrole.</p> <p>20. Wissel alleen gegevens uit met staten waar het mensenrechtelijk toezicht op de veiligheidsdiensten adequaat functioneert.</p>	Zie: rapportage, p. 10.

	<p><i>Privacy – Flexibel cameratoezicht</i></p> <p>21. Leg in de Gemeentewet vast dat de burgemeester mobiel cameratoezicht, met camera's die een grotere inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer dan vaste camera's, slechts mag autoriseren als daartoe een duidelijke noodzaak is, zoals een concrete dreiging van een ernstige verstoring van de openbare orde.</p>	Zie: rapportage, p. 11-12.
	<p><i>Privacy – Vingerafdrukken</i></p> <p>23. Wijzig de Vreemdelingenwet, zodat biometrische gegevens van vreemdelingen alleen voor bestrijding van identiteitsfraude kunnen worden gebruikt.</p>	Zie: rapportage, p. 12.
	<p><i>Privacy – Aftappen telefoon</i></p> <p>24. Onderzoek naast de redenen voor het grote aantal tapverzoeken ook de intensiteit van de rechterlijke toetsing voor het verlenen van de desbetreffende machtiging.</p>	Zie: rapportage, p. 13.
	<p><i>Gezondheid en zorg – Privacy in de zorg</i></p> <p>40. Garandeer dat patiënten vrijwillig en ondubbelzinnig toestemming kunnen geven om hun medische gegevens te verwerken en uit te wisselen.</p> <p>41. Garandeer dat in zorginstellingen medewerkers alleen toegang tot medische gegevens hebben als zij een behandelrelatie met de patiënt hebben.</p>	Zie: rapportage, p. 13.

Het kabinet verwacht de nota van wijziging bij de Wpb (meldplicht datalekken) die ziet op de uitbreiding van de boetebevoegdheid van het Cbp eind 2013 te kunnen aanbieden aan de Tweede Kamer.		Op 19 februari 2014 is het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State vastgesteld over de nota van wijziging die ziet op de uitbreiding van de boetebevoegdheid van het Cbp. De nota van wijziging is met het nader rapport op 24 november 2014 aan de Kamer aangeboden (<i>Kamerstukken II</i> 2014/15, 33 662, nrs. 9-11).
Digitalisering overheidsdienstverlening en rechtshandhaving		
Uiterlijk eind 2014 komt de Taskforce Bestuur en IDienstverlening, samen met betrokken actoren in het openbaar bestuur, tot een vorm van verplichtende zelfregulering met betrekking tot informatiebeveiliging: vanuit gestelde kaders (op landelijk- en koepelniveau) moet iedere overheidsorganisatie aan een bepaald minimum voldoen en een jaarlijkse cyclus borgen.		Zie: rapportage, p. 14.
Het kabinet neemt het initiatief om de Algemene wet bestuursrecht zodanig aan te passen dat burgers voortaan ook digitaal met de overheid zaken kunnen doen.		Het recht op elektronisch berichtenverkeer met de overheid wordt vastgelegd in afdeling 2.3 van de Algemene Wet Bestuursrecht. Daarmee wordt de elektronische weg gelijkgesteld aan communicatie via papier en post. Dit recht voor burgers brengt voor overheden de plicht met zich, om hiertoe een elektronische voorziening beschikbaar te stellen. Ook deze verplichting zal wettelijk verankerd worden, te weten in de komende wetgeving inzake digitale communicatie met de overheid.

Onder voorbehoud van een voorspoedige behandeling door de Eerste Kamer, kan in januari 2014 gestopt worden met het opnemen van vingerafdrukken bij de aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart.		De Eerste Kamer heeft het voorstel op 17 december 2013 als hamerstuk afgedaan. Vanaf 20 januari 2014 worden er geen vingerafdrukken meer opgenomen bij de aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart. Bij de aanvraag van een paspoort worden nog maar twee vingerafdrukken opgenomen in plaats van vier.
De Minister van Veiligheid en Justitie doet voorstellen tot wijziging van het burgerlijke procesrecht en het bestuursprocesrecht om het civiele proces te vereenvoudigen en te digitaliseren, alsook digitaal procederen in het bestuursrecht mogelijk maken. ⁴ De voorziene inwerkingtreding is medio 2015. Het nieuwe procesrecht en de digitalisering treden gefaseerd inwerking. De laatste <i>release</i> staat voor medio 2017 gepland. In 2018 is voorzien dat de (civiel- en bestuursrechtelijke) rechtspraak volledig gedigitaliseerd is.		Het wetsvoorstel vereenvoudiging en digitalisering procesrecht is op 20 oktober 2014 ingediend bij de Tweede Kamer (<i>Kamerstukken II</i> 2014/15, 34 059, nr. 2). Het tweede wetsvoorstel ter wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ter vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht in hoger beroep en cassatie is voorgelegd ter advies aan de Afdeling advisering van de Raad van State.
De Rechtspraak richt zich op verdere procesinnovatie, digitalisering van procedures en een efficiënt werkproces.		Dit is ook in 2014 het geval: Om een begrijpelijke, snelle en digitaal toegankelijke rechtspraak in 2014 en daarop volgende jaren te realiseren, is het programma Kwaliteit en Innovatie (KEI) ingericht. In de deelprogramma's van KEI wordt de nieuwe, informele, digitale en oplossingsgerichte manier van werken ontwikkeld en tegelijkertijd worden de werkprocessen, benodigde kennis en organisatie daarop afgestemd. (Jaarplan van de Rechtspraak 2014, 21 februari 2014).

⁴ *Kamerstukken II* 2012/13, 29 279, nr. 164. Daarin een verwijzing naar de Vernieuwingsagenda "Kwaliteit en Innovatie" van de Raad voor de rechtspraak.

Cybersecurity		
<ul style="list-style-type: none"> - Stimulering van privacy- en security-by-design in de aanbestedingstrajecten van producten en diensten voor de overheid. - De aanpak van cybercrime door actualisering en versterking van de huidige wetgeving (o.a. Wet computercriminaliteit III). - De ontwikkeling van standaarden, zoveel mogelijk in internationaal verband, die gebruikt worden om veiligheid en privacy van ICT-producten en -diensten te bevorderen. - Versterking van het bewustzijn bij burgers, bedrijven, organisaties en overheden omtrent informatiebeveiliging en privacy, bijvoorbeeld door bewustzijnscampagnes als Alert Online. <p>(zie actieprogramma NCSS2)</p>		<p>Nog voor het einde van het jaar zal uitvoering worden gerapporteerd over de uitvoering van de NCCS-2. Ten aanzien van de in het Nationaal Actieplan Mensenrechten genoemde punten kan reeds aangegeven worden dat bewustzijn en bekwaamheid (awareness) van eindgebruikers onverminderd van belang zijn. Tijdens de campagne Alert Online die van 27 oktober tot 6 november voor de derde maal gehouden is, is hier uitgebreid bij stilgestaan. Tevens is het van belang om op te merken dat Nederland, conform de leidende rol die het ambieert op het gebied van cybersecurity, in 2015 o.a. de Global Conference on Cyber Space organiseert, waarbij cybersecurity en cybercrime, waartoe onder meer ook normen en standaarden behoren, belangrijke thema's zullen zijn. Cybersecurity en cybercrime zijn ook binnen Veiligheid en Justitie als prioritaire thema's voor het Nederlandse EU voorzitterschap in 2016 aangemerkt.</p>

Meningsuiting en journalistieke bronbescherming		
In december 2012 heeft het kabinet ⁵ aangekondigd in dit licht zowel een aanpassing van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten ²⁰⁰² (Wiv ²⁰⁰²) als het Wetboek van Strafvordering te bevorderen. De beide wetsvoorstellen zijn voor advies aan de Raad van State gestuurd. De adviezen zijn inmiddels uitgebracht en zullen worden beantwoord. De voorstellen zullen uiterlijk begin 2014 worden ingediend bij de Tweede Kamer.		Het wetsvoorstel bronbescherming in strafzaken (Wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot vastlegging van het recht op bronbescherming bij vrije nieuwsgaring) is op 17 september 2014 ingediend bij de Tweede Kamer (<i>Kamerstukken II</i> 2014/15, 34 032, nrs. 1-5). Zie verder: rapportage p. 10 onder "Privacy en bescherming persoonsgegevens", gekoppeld aan CRM-aanbevelingen 18-20.
IMMIGRATIE EN ASIEL (Hoofdstuk 4.3)		
Asielprocedure		
De Nederlandse overheid biedt ondersteuning bij terugkeer.		Naast de werkzaamheden van de DT&V, is de ondersteuning die door IOM en door andere (niet-gouvernementele) organisaties met subsidie of een bijdrage van de Nederlandse overheid wordt geboden, hierbij van belang.

⁵ Kabinetsstandpunt inzake de EHRM-uitspraak in de zaak De Telegraaf, 7 december 2012, *Kamerstukken II* 2012/13, 30 977, nr. 49.

De Nederlandse overheid subsidieert projecten van ngo's die vreemdelingen trachten te helpen bij hun terugkeer en ook ondersteuning kunnen bieden in natura, zoals kortdurende opleidingen die bijdragen aan de mogelijkheden van de vreemdeling na terugkeer.		Verwezen wordt naar de kabinetsreactie van 9 mei 2014 op het WODC-rapport "Afgewezen en uit Nederland vertrokken?" (<i>Kamerstukken II</i> 2013/14, 29 344, nr. 120). Via het subsidiekader voor "vrijwillige terugkeer en duurzame herintegratie", de pilot "alternatieven voor vreemdelingenbewaring" (in 2012 en 2013) en de ministeriële regeling "ondersteuning Zelfstandige Vertrek" wordt door het ministerie van Veiligheid en Justitie in samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken invulling gegeven aan de samenwerking met IOM en ngo's die vreemdelingen trachten te helpen bij hun terugkeer.
Vreemdelingenbewaring		
Het kabinet start vóór het einde van 2013 met de internetconsultatie inzake een wetswijziging waarmee een apart administratiefrechtelijk kader zal worden geïntroduceerd voor vreemdelingenbewaring. Naar verwachting zal in 2014 het wetsvoorstel aan de Tweede Kamer kunnen worden aangeboden.	<p><i>Migratie en mensenrechten – Discussie leidt tot wetsvoorstel [met ultimum remedium beginsel]</i></p> <p>10. Veranker het <i>ultimum remedium</i> beginsel voor vreemdelingenbewaring en grensdetentie in de wet.</p> <p>12. Zorg ervoor dat in het regime van grensdetentie geen verslechtering optreedt ten opzichte van het regime zoals het nu geldt op basis van het huidige Reglement regime grenslogies.</p> <p>13. Onderwerp vreemdelingen bij binnenkomst niet standaard aan het meest strikte regime, maar aan het minder vrijheidsbeperkende verblijfsregime.</p>	Zie: rapportage, p. 14-15.

Er wordt structureel een miljoen euro beschikbaar gesteld voor subsidies aan ngo's voor lokale projecten die vertrek ondersteunen.	<p><i>Migratie en mensenrechten – Discussie leidt tot wetsvoorstel [met ultimatum remedium beginsel]</i></p> <p>11. Ontwikkel reële alternatieven voor vreemdelingendetentie.</p>	Eind 2011 heeft het kabinet de Tweede Kamer geïnformeerd over de mogelijkheden om meer gebruik te maken van alternatieven voor vreemdelingenbewaring (<i>Kamerstukken II</i> 2011/12, 19 637, nr. 1483). Hiertoe is in 2012 een aantal pilots gestart. De inzet op alternatieve maatregelen wordt in een formele wet vastgelegd.
	<p><i>Migratie en mensenrechten – vreemdelingen zonder verblijfsstatus / Levensstandaard – Internationale procedures maken relevantie mensenrechtenkader duidelijk</i></p> <p>14/47. Zorg voor de meest basale voorzieningen voor vreemdelingen zonder verblijfspapieren die in nood verkeren, conform de aanbevelingen van het Europees Comité voor Sociale Rechten.</p>	Zie: rapportage, p. 15.
	<p><i>Migratie en mensenrechten – vreemdelingen zonder verblijfsstatus</i></p> <p>15. Verleen een buitenschuldvergunning als het land van herkomst na een jaar nog geen reispapieren heeft afgegeven en dit niet verwijtbaar is aan de vreemdeling.</p>	Zie: rapportage, p. 16.

	<p><i>Migratie en mensenrechten – Vrees voor ontbreken medische zorg bij uitzettingen</i></p> <p>16. Stuur een zieke vreemdeling niet terug als in het individuele geval niet duidelijk is of hij feitelijk toegang heeft tot medische zorg en of er een sociaal en medisch vangnet aanwezig is. Zorg voor een adequaat systeem om te volgen of de betrokkene daadwerkelijk toegang heeft tot de noodzakelijke medische zorg.</p>	Zie: rapportage, p. 16.
	<p><i>Migratie en mensenrechten – Staatloosheid</i></p> <p>17. Ontwikkel een met waarborgen omklede procedure ter vaststelling van staatloosheid.</p>	Zie: rapportage, p. 16.

LICHAMELIJKE INTEGRITEIT EN PERSOONLIJKE VRIJHEID (Hoofdstuk 4.4)		
Huiselijk geweld		
<p>Er loopt een wetgevingstraject voor de ratificatie van het Verdrag ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (CAHVIO) van de Raad van Europa. De regering verwacht het wetsvoorstel tot goedkeuring van het Verdrag in de loop van 2014 aan het parlement te kunnen aanbieden.</p>	<p><i>Lichamelijke en geestelijke integriteit – Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen</i></p> <p>28. Ratificeer het Verdrag van Istanbul zo spoedig mogelijk voor Europees en Caribisch Nederland en neem concrete maatregelen ter implementatie.</p> <p>a. Begin, vooruitlopend op ratificatie en implementatie van het Verdrag, onmiddellijk met de aanpak van de problematiek van huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen in Caribisch Nederland.</p> <p>b. Waarborg dat gemeenten zich bewust zijn van hun verplichtingen op basis van dit verdrag, en andere relevante verdragen waaronder ten minste het VN Kinderrechtenverdrag en het VN Vrouwenverdrag en dat zij deze naleven.</p> <p>c. Bewaak de implementatie van deze verdragsverplichtingen door gemeenten.</p>	<p>Zie: rapportage, p. 17.</p>

Er is een actieplan voor de aanpak van kindermishandeling (VWS/V&J). Het actieplan ziet op de periode 2012-2016. Kinderen zijn extra kwetsbaar in de relatie tot hun opvoeders en verzorgers en kunnen minder goed voor zichzelf opkomen dan volwassenen. De maatregelen richten zich op het voorkomen, signaleren en stoppen van kindermishandeling en op het beperken van de schade door adequate behandeling van kinderen. Daarnaast staat het waarborgen van de fysieke veiligheid van kinderen en de aanpak van seksueel misbruik in dit actieplan centraal.		Geen nieuwe informatie beschikbaar.
Gemeenten worden met de nieuwe Jeugdwet verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp en voor de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Deze verantwoordelijkheid omvat ook het voorzien in maatregelen ter voorkoming van kindermishandeling. Gemeenten worden voorts verplicht om een advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK) in te stellen. Gemeenten organiseren dit AMHK op bovenlokaal niveau.		Geen nieuwe informatie beschikbaar.
Er zullen in de wet die de decentralisatie regelt kwaliteitswaarborgen worden opgenomen die ook voor de aanpak van kindermishandeling belangrijk zijn.		Zie: rapportage, p. 17-18.

Er vindt een versterking plaats van de strafrechtelijke aanpak van seksueel misbruik, alsmede een intensivering van de opvang en bescherming van slachtoffers en de begeleiding van voor seksueel misbruik veroordeelde personen ter voorkoming van recidive.		De implementatie van Richtlijn 2011/93/EU ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie is in werking getreden op 1 maart 2014. Hiermee worden de Nederlandse regels ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik aangescherpt. Een aantal strafverzwaringen wordt toegevoegd aan het Wetboek van Strafrecht. Ook wordt aan het Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens een regeling toegevoegd waardoor ten behoeve van het aannemen van personeel voor activiteiten met kinderen, justitiële gegevens doorgegeven moeten worden.
Op 6 juni 2013 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mede namens vier ministers, een brief naar de Tweede Kamer verstuurd over de wijze waarop het kabinet de ketenaanpak van huwelijksdwang wil versterken. ⁶ Hierin worden acties aangekondigd om de aanpak van huwelijksdwang en achterlating te versterken.		Zie: rapportage, p. 18.
Op het gebied van ouderenmishandeling heeft de Staatssecretaris van VWS mede namens V&J het Actieplan 'Ouderen in veilige handen' opgesteld, dat op 30 maart 2011 aan de Tweede Kamer is gestuurd. ⁷ Hierin zijn tien concrete acties uitgewerkt om ouderenmishandeling te bestrijden. In het actieplan wordt ingezet op preventie, signaleren, melden en verbetering van de ondersteuning aan slachtoffers. Daarnaast wordt ingezet op een krachtige aanpak van plegers.		Zie: rapportage, p. 19.

⁶ Kamerstukken II 2012/13, 32 175, nr. 50.

⁷ Kamerstukken II 2010/11, 29 389, nr. 30.

<p>Het project 'Aanpak geweld in huiselijke kring' wordt primair samen met VWS uitgevoerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Federatie Opvang, met betrokkenheid van andere partijen zoals MOgroep, GGD-Nederland en Jeugdzorg Nederland. Het project richt zich op alle vormen van geweld in huiselijke kring, waaronder huiselijk geweld, eerdergerelateerd geweld en kindermishandeling. Doel van het project is om de beleidsmatige aanpak van geweld in huiselijke kring bij gemeenten te versterken, onder meer door het opstellen van regiovisies (regionale beleidsplannen). Daarin wordt ook het gemeentelijk beleid ten aanzien van bijvoorbeeld kindermishandeling en huiselijk geweld beschreven. Mede hierdoor wordt de onderlinge samenhang op lokaal niveau versterkt.</p>		<p>Zie: rapportage, p. 19.</p>
---	--	--------------------------------

<p>Op 1 juli 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in werking getreden. Deze wet verplicht organisaties in bepaalde sectoren om te beschikken over een stappenplan voor de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook worden organisaties verplicht om de kennis over en het gebruik van de meldcode te bevorderen. In feite gaat het om een scholingsplicht, ook wat betreft het signaleren van kindermishandeling. De verantwoordelijkheid voor het scholen van de professionals ligt bij de organisaties waar de professionals werkzaam zijn. Vanwege het belang van scholing, ondersteunt het ministerie van VWS organisaties hierbij. VWS heeft een basistraining 'Werken met een meldcode' en e-learning modules voor de verschillende beroepsgroepen laten ontwikkelen. Deze en meer trainingen zijn te vinden in de Databank bij- en nascholing meldcode die met subsidie van VWS is ontwikkeld. De inspecties zien er op toe dat professionals in de sectoren van de Wet meldcode worden geschoold.</p>		<p>Zie: rapportage, p. 19-20.</p>
<p>VWS zal op afzienbare termijn een commissie inzake anticonceptie bij bewezen falend ouderschap instellen, waaraan onder andere het College voor de Rechten van de Mens zal deelnemen.</p>		<p>VWS ziet na gesprekken met het College voor de Rechten van de Mens voorlopig af van het samenstellen van een dergelijke commissie en beziet op dit moment op welke wijze een goed vervolg gegeven kan worden aan de discussie over dit onderwerp. Het mensenrechtenperspectief krijgt in deze discussie uiteraard de volle aandacht evenals de internationale verdragen en de jurisprudentie hierover.</p>

Mensenhandel en uitbuiting		
	<i>Mensenhandel – Preventieve maatregelen</i>	Zie rapportage, p. 20.
	29. Onderzoek de effectiviteit van de preventieve maatregelen tegen mensenhandel.	
Voor buitenlandse slachtoffers mensenhandel in de zogenoemde B8-bedenktijd is in juni 2010 een pilot categorale opvang slachtoffers mensenhandel (COSM) ingericht en deze is in juni 2012 verlengd tot eind 2014. Het aantal opvangplaatsen is met ingang van juni 2012 uitgebreid van 50 naar 70 plaatsen.		Bij de toekomstige verlenging van de COSM zal worden bepaald dat de COSM, naast mogelijke slachtoffers uit derde landen, in beperkte mate ook toegankelijk is voor EU-burgers en Nederlandse slachtoffers van mensenhandel. Deze uitbreiding en continuering duurt tot 2017. De uitbreiding van de capaciteit van de COSM van 50 naar 70 plekken sinds 2012 is afdoende gebleken. Het komt nu zelfs voor dat tijdelijk niet alle plekken bezet zijn. (<i>Kamerstukken II 2013/14, 28 638, nr. 121</i>).
Het nationaal verwijzingsmechanisme (NVM) is een wegwijzer of raamwerk waarin is aangegeven hoe de verschillende ketenpartners van zowel de zijde van de overheid ⁸ als van maatschappelijke organisaties (Vrouwenopvang, Comensha, e.a.) handelen om slachtoffers van mensenhandel te identificeren, te ondersteunen en indien nodig op te vangen. In het najaar van 2013 is een interdepartementale werkgroep van start gegaan, die tot en met maart 2014 voorstellen voor een NVM zal uitwerken.		In oktober 2013 is een interdepartementale werkgroep van start gegaan ten behoeve van het NVM. Op 23 juni 2014 heeft de Minister van Veiligheid en Justitie de Tweede Kamer laten weten de werkgroep te zullen voortzetten en is verder geïnformeerd over de werkzaamheden van de werkgroep (<i>Kamerstukken II 2013/14, 28 638, nr. 122</i>).

⁸ OM, politie, lokaal bestuur, KMar, ISZW, IND, COA, jeugdzorg, UWV, Slachtofferhulp NL, RIECs, Veiligheidshuizen, e.a.

Samen met het Verenigd Koninkrijk, geeft Nederland leiding aan het EMPACT ⁹ -project mensenhandel, het project dat de samenwerking met betrekking tot de opsporing van mensenhandel in de EU moet versterken. Aan dit project wordt onder andere deelgenomen door 25 lidstaten, Europol, Eurojust en Frontex.		Via het EMPACT-project worden de aanpak van mensenhandelzaken en het opzetten van JITs gecoördineerd. Daarnaast wordt er dit jaar gewerkt aan een lijst van contactpersonen van opvangorganisaties voor de opsporingsdiensten, om de eerste opvang van slachtoffers te kunnen regelen wanneer die tijdens de opsporing worden aangetroffen. Nederland is niet alleen de zogenaamde "co-driver" van dit project, maar hoort ook bij de top 5 van landen die de meeste operationele informatie over mensenhandel aanleveren bij Europol (<i>Aanhangsel Handelingen II</i> 2013-14, 2336).
Daarnaast heeft Nederland samen met Hongarije een bilateraal actieplan opgesteld om de samenwerking te versterken op het gebied van vervolging, opsporing en preventie van mensenhandel.		De activiteiten in het bilaterale actieplan met Hongarije zijn afgerond. Dit heeft onder andere een handboek opgeleverd met praktische informatie over bijvoorbeeld wetgeving en organisatiestructuur in beide landen om de gezamenlijke opsporing te versterken. De operationele samenwerking wordt bovendien voortgezet in een door Hongarije geïnitieerd project waar ook Oostenrijk aan meedoet en waarvoor EU-subsidie is verleend. Nederland neemt daarnaast ook deel aan een Hongaars project om een grensoverschrijdend verwijzingsmechanisme voor slachtoffers van mensenhandel op te zetten. Dit project is in juni van start gegaan en wordt ook gefinancierd met EU-subsidie. (Zie voor uitgebreidere informatie: <i>Aanhangsel Handelingen II</i> 2013-14, 2336.)

⁹ European Multidisciplinary Platform against Crime Threats.

<p>Het streven is erop gericht dat de wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche met ingang van 1 juli 2014 in werking treedt.</p>		<p>Het voorstel van Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche stuitte op bezwaren in de Eerste Kamer. Daarom wordt door middel van een wijzigingsvoorstel, dat momenteel aanhangig is in de Tweede Kamer, het wetsvoorstel aangepast. Kern van deze novelle is het schrappen van de registratieplicht van prostituees. Ongewijzigd blijft de invoering van een minimumleeftijd voor prostituees van 21 jaar en de invoering van een vergunningplicht voor alle typen seksbedrijven. De inwerkingtreding van de (gewijzigde) wet is nu voorzien per 1 juli 2015.</p>
<p>In opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie is de film "De mooiste chick van het web" ontwikkeld. Doel van deze film is om kinderen, ouders, vrienden en leraren te wijzen op de risico's van <i>social media</i>. Deze film is onder andere via www.mediawijzer.net te bekijken. Codename Future heeft in opdracht van het ministerie een lespakket rond deze film ontwikkeld, waarmee scholen actief aan de slag kunnen. De doelgroep bestaat uit leerjaar 1 en 2 van scholen in het voortgezet onderwijs. De scholen zijn per september 2013 over het lespakket geïnformeerd. Ook op de site van het Centrum voor School en Veiligheid (www.schoolenveiligheid.nl) wordt aandacht aan de loverboyproblematiek besteed.</p>		<p>De film is ondertiteld voor doven en slechthorenden en is ook via YouTube beschikbaar.</p>

Om slachtoffers van mensenhandel te informeren over hun rechten en voor hen belangrijke procedures heeft de ngo Comensha in opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie de brochure "Hoe nu verder?" ontwikkeld en een bijbehorende website gelanceerd, zie http://www.hoenuverder.info/ .		De site en de folder zijn online beschikbaar.
Informatie wordt ook verstrekt aan beroepsgroepen die mogelijk met slachtoffers van mensenhandel in aanraking komen, om zo het melden van signalen van mensenhandel te bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn het "Bulletin mensenhandel", opgesteld door de KMar en Comensha, dat tot doel heeft luchtvaartpersoneel te informeren over de signalen waar men mensenhandel aan kan herkennen en de film "Please disturb", ontwikkeld door het OM, de Nationale Politie en de hotelbranche, die gericht is op hotelpersoneel. Op verzoek van de Taskforce mensenhandel heeft het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) de afgelopen jaren bewustwordingsbijeenkomsten gehouden voor gemeenteamttenaren. Ook vanuit de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's) vinden bewustwordingscampagnes plaats gericht op verschillende ketenpartners.		Geen nieuwe informatie beschikbaar.
	<p><i>Mensenhandel – Slachtoffers van binnenlandse mensenhandel</i></p> <p>30. Garandeer passende bescherming en gespecialiseerde hulpverlening voor (minderjarige) slachtoffers van mensenhandel.</p>	Zie: rapportage, p. 20.

	<p><i>Mensenhandel – Compensatie voor slachtoffers van mensenhandel</i></p> <p>31. Bevorder de deskundigheid van hulpverleners over het recht van slachtoffers op een effectief rechtsmiddel, waaronder het recht op compensatie.</p>	Zie: rapportage, p. 20-21.
Ook als het gaat om arbeidsuitbuiting is er informatie voor mogelijke slachtoffers [van mensenhandel] en beroepsgroepen, en wordt ingezet op bewustwordingscampagnes. Zo zijn er brochures en informatiekaarten in verschillende talen gemaakt met informatie voor slachtoffers en wordt in 2013 samen met het CCV ingezet op bewustwording en deskundigheidsbevordering over arbeidsuitbuiting bij gemeenten.		Zie: rapportage, p. 22-23 (onder "Arbeid en sociale zekerheid").
De Minister van VWS heeft de Nederlandse Transplantatie Stichting (NTS) gevraagd om met een voorstel te komen voor de wijze waarop op regelmatige basis een indicatie kan worden gegeven van de omvang van orgaanhandel in Nederland. De NTS heeft in december 2012 voorgesteld om periodiek te rapporteren op basis van de Nederlandse resultaten van het onderzoek van het Erasmus MC naar mensenhandel. Tevens zal zij samen met de Stichting Eurotransplant nader onderzoeken waarom patiënten zonder duidelijke reden van de wachtlijst verdwijnen. Afhankelijk van de rapportages en het onderzoek wordt bekeken of maatregelen nodig zijn om orgaanhandel terug te dringen.		Geen nieuwe informatie beschikbaar.

Aan het einde van 2013 verwacht de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen haar rapport uit te brengen omtrent de omvang van het verschijnsel seksueel geweld tegen kinderen in Nederland.		Het rapport "Op goede grond" van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen over de aard, omvang en aanpak van seksueel geweld tegen kinderen in Nederland, is 27 mei 2014 verschenen. De aanbevelingen zien op verbeteringen op het gebied van de registratie van seksueel geweld tegen kinderen, en op het zicht op prevalentie van slachtoffers en daders, het beslissingsproces voor een politieonderzoek en de preventie.
Vanuit die benadering zal de nadruk worden gelegd op een integrale aanpak van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. Het Actieplan aanpak kindermishandeling 2012-2016, ¹⁰ waarin tevens specifiek aandacht wordt besteed aan de aanpak van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen, vormt daarbij voor de komende jaren het leidend beleidskader.		De acties uit het Actieplan 'aanpak kindermishandeling 2012-2016 Kinderen Veilig' verlopen volgens planning, vier van de vijftientig acties zijn inmiddels afgerond. De Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik, die is ingesteld om onder meer toe te zien op de uitvoering van het Actieplan, is tevreden over de voortgang (Jaarverslag Ministerie Veiligheid en Justitie 2013, <i>Kamerstukken II</i> 2013/14, 33 930 VI, nr. 1).
Het wetsvoorstel ter implementatie van de EU-Richtlijn 2011/93/EU (Combating the sexual abuse and the sexual exploitation of children and child pornography) ¹¹ is op 19 september 2013 door de Tweede Kamer aangenomen en ligt nu ter behandeling in de Eerste Kamer.		Op 11 februari 2014 is het wetsvoorstel door de Eerste Kamer aanvaard. De wet tot implementatie van de EU-richtlijn 2011/93/EU is op 1 maart 2014 in werking getreden.

¹⁰ Actieplan "Kinderen Veilig"; *Kamerstukken II* 2011/12, 31 015, nr. 69

¹¹ *Kamerstukken II* 2012/13, 33 580, nr. 2

Op 10 oktober 2013 is er een meerjarenplan naar de Tweede Kamer gestuurd op het gebied van kindersekstoerisme. ¹² Een fenomeenbeschrijving van de politie heeft input geleverd voor dit plan. Het opwerpen van barrières voor rondreizende kindersekstoeristen is een prioriteit in het meerjarenplan. Daarnaast neemt de samenwerking met bronlanden een belangrijke plaats in.		Geen nieuwe informatie beschikbaar.
Gezondheidszorg		
Het wetsvoorstel zorg en dwang ligt (eind 2013) bij de Eerste Kamer ter behandeling.		De Eerste Kamercommissie voor VWS heeft op 8 oktober 2013 besloten de procedure aan te houden in afwachting van wetsvoorstel 32 399 (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg), en beide voorstellen in samenhang te behandelen.
Het wetsvoorstel verplichte geestelijke gezondheidszorg is in het najaar 2013 aangeboden aan de Tweede Kamer.		De wet ligt ter behandeling in de Tweede Kamer.
Detentie		
	<i>Waarborgen rond vrijheidsbeneming – Dadelijke tenuitvoerlegging van opgelegde straf</i> 8. Zie af van indiening van het conceptwetsvoorstel dadelijke tenuitvoerlegging.	Het kabinet is nog bezig om adviezen in te winnen over het conceptwetsvoorstel dadelijke tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen. Wanneer alle over het wetsvoorstel gevraagde adviezen zijn ontvangen, zal verdere besluitvorming plaatsvinden.
	<i>Waarborgen rond vrijheidsbeneming – Voorlopige hechtenis</i> 9. Voorzie in alternatieve maatregelen voor voorlopige hechtenis in de wet, zodat deze expliciet onderdeel uitmaken van het afwegingskader rondom voorlopige hechtenis.	Zie: rapportage, p. 22.

¹² Kamerstukken II 2013/14, 31 015, nr. 93.

ONDERWIJS, ARBEID EN CULTUUR (Hoofdstuk 4.5)		
Onderwijs		
Het ministerie van OCW beziet het voorstel om mensenrechten, waaronder kinderrechten, expliciet te benoemen in de kerndoelen van het funderend onderwijs.	<p><i>Onderwijs en mensenrechteneducatie - Mensenrechteneducatie</i></p> <p>43. Ruim uitdrukkelijk plaats in voor mensenrechteneducatie in de kerndoelen van het onderwijs.</p> <p>44. Tref concrete maatregelen ter bevordering van de deskundigheid van docenten op het terrein van mensenrechten.</p> <p>45. Besteed aandacht aan de rechten van LHBT-jongeren.</p>	Zie: rapportage, p. 22.
De staatssecretaris van OCW heeft samen met de Kinderombudsman in maart 2013 een plan van aanpak pesten aan de Tweede Kamer gezonden. ¹³ Het plan van aanpak heeft drie hoofdlijnen: (1) normstelling en bewustwording, (2) toerusting, en (3) formeel kader. De ambitie is dat pesten niet langer als een taboe wordt behandeld of genegeerd kan worden. Overheid, scholen, leraren, ouders en kinderen nemen ieder hun verantwoordelijkheid om een sociaal veilig schoolklimaat te bevorderen.		Op 27 mei jl. heeft de staatssecretaris van OCW een voortgangsbrief over het plan van aanpak tegen pesten aan de Tweede Kamer gestuurd (<i>Kamerstukken II</i> 2013/14, 29 240, nr. 64).

¹³ *Kamerstukken II*, 2012/13, 29 240, nr. 52.

Arbeid en sociale zekerheid		
Vanaf 2012 zet directie Opsporing van Inspectie SZW 35% van de capaciteit in voor het opsporen van arbeidsuitbuiting.	<p><i>Mensenhandel – Arbeidsuitbuiting</i></p> <p>32. Identificeer situaties met een risico op mensenhandel en tref op de situatie toegespitste maatregelen.</p> <p>33. Investeer in bewustwording van uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie.</p>	Zie: rapportage, p. 21 (CRM 32 – onder “Mensenhandel en uitbuiting”) en p. 23 (CRM 33).
	<p><i>Arbeid en sociale zekerheid – Ratificatie van ILO Verdrag 189</i></p> <p>38. Ga over tot spoedige ratificatie van ILO Verdrag 189 en neem alle noodzakelijke maatregelen die nodig zijn om dit verdrag uit te voeren, zodat huishoudelijk werkers dezelfde toegang hebben tot sociale zekerheid als andere werknemers.</p>	Op 17 oktober jl. heeft het kabinet zijn reactie op het advies van de commissie ‘Dienstverlening aan huis’ onder leiding van mr. Ella Kalsbeek naar de Tweede Kamer gestuurd (<i>Kamerstukken II</i> 2014/15, 29 427, nr. 100). Deze kabinetsreactie bevat een standpuntbepaling inzake ILO-verdrag 189.
	<p><i>Arbeid en sociale zekerheid – Werk als tegenprestatie voor de bijstand</i></p> <p>39. Ten aanzien van de tegenprestatie voor de bijstand:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Verzekert dat gemeenten niet in strijd handelen met het verbod van dwangarbeid, verplichte arbeid en het recht op billijke arbeidsvoorwaarden. b. Schep duidelijkheid over de toegestane aard en omvang van de tegenprestatie. c. Garandeert dat de maatregelen die gemeenten opleggen bij weigering niet in strijd komen met het recht op sociale zekerheid en het recht op een behoorlijke levensstandaard. 	Zie: rapportage, p. 23.

Cultuur		
<p>Het kabinet is het programma <i>Cultuureducatie met Kwaliteit</i> gestart. Dit programma bevordert de kwaliteit van het cultuuronderwijs in het primair onderwijs. Het richt zich op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bevorderen van de deskundigheid van leerkrachten en educatief medewerkers; - het stimuleren van het werken met een samenhangend curriculum (doorlopende leerlijn); - het bevorderen van het beoordelen van leerlingenprestaties; - het bevorderen van duurzame samenwerking tussen scholen en culturele instellingen. 		<p>Het programma Cultuureducatie met kwaliteit is in uitvoering. Het programma omvat een budget voor scholen van 18 miljoen euro per jaar via de onderwijsfinanciering en enkele landelijke flankerende onderzoeks- en ontwikkelactiviteiten. Daarnaast is er de matchingsregeling Cultuureducatie met kwaliteit van het Fonds voor Cultuurparticipatie voor lokale programma's van 10 miljoen euro per jaar. Dit wordt aangevuld met 10 miljoen euro per jaar van gemeenten en provincies. Binnen de matchingsregeling van het Fonds voor Cultuurparticipatie worden 54 provinciale en lokale projecten in vrijwel alle delen van het land ondersteund.</p>
<p>De samenwerking wordt geïntensiveerd tussen het Nationaal Archief, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Koninklijke Bibliotheek, het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Digitaal Academisch Erfgoed (DANS), het Kenniscentrum Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) en andere erfgoedinstellingen. Het doel is om cultuuruitingen voor een groot publiek laagdrempelig toegankelijk te maken en de digitale toegankelijkheid van culturele content te bevorderen.</p>		<p>Geen nieuwe informatie beschikbaar.</p>
<p>De Cultuurkaart voor het voortgezet onderwijs met een bedrag van 5 miljoen per jaar blijft behouden, zodat jongeren binnen het cultuuronderwijs naar musea, voorstellingen en andere evenementen kunnen gaan. Alle leerlingen in het voortgezet onderwijs kunnen een Cultuurkaart krijgen waarmee zij op laagdrempelige wijze toegang krijgen tot cultuuruitingen.</p>		<p>De Cultuurkaart nieuwe stijl heeft zijn eerste volledige schooljaar achter de rug. De aanmeldingen voor het tweede jaar laten zien dat een steeds groter aantal scholen deelneemt.</p>

Op 18 juni 2013 is een convenant getekend tussen OCW, VWS en diverse ouderenvermogensfondsen dat erop gericht is om meer specifiek voor ouderen bedoeld cultureel aanbod te realiseren. Het convenant richt zich op het realiseren van een breder, meer gevarieerd en uitdagender aanbod aan (educatieve) programma's voor ouderen door culturele instellingen, zodat ouderen zich kunnen blijven ontwikkelen, ook op artistiek gebied. Het welzijn en welbevinden van deze ouderen is hiermee gediend.		De in het convenant afgesproken acties zijn in uitvoering. Zo worden er op diverse plekken in het land kwartiermakers in aangesteld en heeft een groot aantal projecten subsidie gekregen van de deelnemende fondsen. Een Europese conferentie in 2015 is in voorbereiding.
Levensstandaard		
	<p><i>Levensstandaard – De verantwoordelijkheid van de overheid</i></p> <p>46. Gebruik de rechten van de mens als kader voor het armoede- en schuldenbeleid, met oog voor de relatie tussen armoede en gezondheid, huisvesting en participatie, in gevallen waarin verbetering van de koopkracht alleen onvoldoende is.</p>	Zie: rapportage, p. 24.